

ELVÍRA FILIPOVIČOVÁ-PTÁKOVÁ

ČESKOSLOVENSKÝ SYNDROM

RUSKÝMA
OČIMA

Michal

ELVÍRA FILIPOVIČOVÁ-PTÁKOVÁ

ČESKOSLOVENSKÝ
SYNDROM RUSKÝMA
OČIMA

Archa

ELVÍRA FILIPOVIČOVÁ

ČESKOSLOVENSKÝ SYNDROM

RUSKÝMA
OČIMA

o autorce.....

Elvíra (Elena) Filipovičová, spisovatelka, novinářka a fotografka, pracovala v minulosti jako zootechnička, později biochemička, kandidátka biologických věd. Narodila se v Moskvě v rodině geologů, válečné dětství prožila nedaleko Stalingradu. Studovala v Moskvě, vdala se za českého studenta Iva Ptáka, pracovala v zemědělských družstvech na Liberecku a posléze na celině v Altajském kraji. Absolvovala aspiranturu a pracovala jako vědecká pracovnice v Dubrovicích u Moskvy. V současné době žije střídavě v Rusku a v Čechách.

*E. Filipovičová je autorkou tří patentů, více než 130 vědeckých a populárněvědných článků a brožur o vitamínech a aminokyselinách v krmívech a dvou populárněvědných knih určených širokému okruhu čtenářů. V posledních třinácti letech napsala také řadu prozaických děl. Od roku 2000 vydala deset knih včetně dvoudílného deníku *Od sovětské pionýrky k důchodkyni pendlerce (1944–1994)*, *Borovice až do nebe a další v nakladatelství Belmax a jinde*. Je rovněž autorkou mnoha článků a esejí v časopise *Ruské slovo*, který vychází v Čechách, a také v ruských periodikách *Krestjanka* a *Dubrovickij blagovestnik*.*

*Materiály z jejího deníku byly použity v závěrečné kapitole knihy *We were Young and at War* autorem Sarah Wallis a Svetlany Palmer, vydané britským nakladatelem Harperem Collinsem v roce 2009, a v knize *Invaze 1968: ruský pohled*, kterou za redakce Josefa Pazderky vydal v roce 2011 Ústav pro studium totalitních režimů.*

*V současné době připravuje E. Filipovičová knihu s pracovním názvem *O válečných dětech a děti o válce*.*

„Poznal jsem paní Elvíru Filipovičovou jako zajímavou a mimořádně pracovitou osobu. Na rozdíl od řady dalších autorů, kteří popisují nedávné rusko-české vztahy, nepíše paní Elvíra od stolu. Popisuje svůj život, zážitky, které říkají čtenáři často víc než odborné studie. Jsou poctivým a poutavým svědectvím bouřlivých, složitých a nejednoznačných událostí, které probíhaly v posledních desítkách let mezi Prahou a Moskvou.“

*Josef Pazderka, novinář a publicista,
v letech 2006–2010 zpravodaj
České televize v Moskvě*

autorská předmluva .....

Kniha Československý syndrom obsahuje díla různých žánrů. Zahrnuje jednak povídky, jednak deníkové zápisky, črty, a dokonce i divadelní hru, jakousi truchlivou grotesku. Díla se však neliší jen formou, nýbrž i obsahem. Všechna ovšem mají společné téma, a tím jsou Čechy a Češi, Rusové v Čechách a Češi v Rusku. Leitmotivem celé knihy je přátelství mezi našimi národy, které je spojovalo a bude je nadále spojovat i přesto, že tyto upřímné vztahy byly v průběhu dějin vinou krátkozrakých politiků poznamenány hlubokými ranami.

Nejprve to byli příslušníci NKVD a „Smerše“, v podstatě zločinci obdaření mocí, kteří v pětadvacátém roce zákeřně vylákávali lidi z domů v osvobozené Praze, aby doplnili stavby nenasytného sovětského Gulagu (črta Jak ukradli otce), po nich koncem čtyřicátých let přišli podlí a prolhaní agitátoři, kteří využívali city lidí, jejich lásku a důvěru k Sovětskému svazu, a posílali je sice nikoli přímo za ostnatý drát, ale prakticky do uzavřené zóny (črta Česká sokolka v carském a sovětském Rusku).

A konečně všeobecně známá „bratrská pomoc“ v roce 1968, kdy se obětí stává celý národ, Češi i Slováci, a kdy je obelháván národ vlastní (Deníky, Československý syndrom, Osud pod tanky, Viděl jsem tváře mladičkých ruských okupantů).

Přitom oběťmi byli i sami Rusové. Lidé, kteří znali pravdu o tehdejší Československu a kteří tvrdili, že v této malé sympatické zemi žádná kontrarevoluce nebyla a není, byli prohlášeni za duševně nemocné a násilně „lěčení“ na psychiatriích (drama Československý syndrom). To trvalo celá sedmdesátá i osmdesátá léta až do Gorbaciovovy přestavby.

V 70. a 80. letech vládla i v Čechách politika represí a potlačování svobodného myšlení. Vládnoucí garnitura ukazovala dvojí tvář. Podlézala sovětskému vedení a zároveň se před vlastním lidem tvářila jako obětní beránci, kteří jsou nuceni podřizovat se okupantům (Na Karlově mostě, závěrečná část črty Česká sokolka, My a oni a též Deníky). Právě tato politika způsobila, že nevráživost vůči Rusům a odpor ke všemu ruskému, vyvolané bezohledným vpádem vojsk, trvaly v Čechách tak dlouho.

Teprve pád diktátorských režimů jak v Rusku, tak i v Čechách umožnil obyvatelům těchto dvou tradičně přátelských slovanských zemí svobodně cestovat, lépe se poznávat a díky tomu pochopit, v čem spočívaly příčiny fobií, jimiž byly vzájemné vztahy poznamenány (Na Karlově mostě, Helena).

Jednotlivá díla, napsaná v různých letech, vnitřně propojuje autorský deník, obsahující nejenom popis událostí, ale i různé úvahy. Na pozadí jednotlivých událostí z osobního života, popisovaných v knize, vyvstává obraz doby. Diktátorská moc, která, ač se zaštiťuje tím, že vládne jménem nejpočetnější skupiny obyvatelstva, tedy pracujících, vždy představuje násilí především na vlastním lidu a na obyvatelstvu zemí, jež se ocitly v dosahu tohoto diktátorského režimu.

Účelem knihy však není sypat sůl do starých ran, a už vůbec ne rozdmýčovat nepřátelství. Je však důležité, aby lidé v obou zemích mohli nahlédnout společnou minulost s časovým odstupem a díky tomu se naučili jeden druhého lépe chápat, milovat a odpouštět si.

Elvíra Filipovičová-Ptáková

JAK UKRADLI OTCE

příběh z osvobozené Prahy

Byl krásný květnový den roku 1945. V Praze všechno kvetlo, vonělo a zpívalo. Devítiletá ruská holčička Máša si hrála s kamarádkami na malém plácku v parku vedle svého domu. Ptáci, taky už nejspíš unavení z válečné vřavy, štěbetali své jarní písně. Pražské dívky zpívaly a tancovaly při harmonice a s ženskou zvědavostí si prohlížely vítězné sovětské vojáky. Všude bylo slyšet ruštinu. Pro Mášu to byl rodný jazyk, doma mluvili vždycky jenom rusky, chodili do ruského pravoslavného kostela a důsledně se řídili takovými pojmy jako čestnost, slušnost a šlechetnost.

Máša měla Prahu ráda, tady se narodila, tady chodila do školky, tady se seznámila se zpěvnou češtinou a zamilovala si ji, tady žily její první české kamarádky. Měla ale ráda i Rusko, ačkoli tam nikdy nebyla, nafialovělé dálky donských stepí, stráně hustě porostlé heřmánkem a různými bylinami, mezi nimiž se jako velická živá ryba třpytil Don. Rusko bylo vzdálené za sedmými horami a modravými lesy, ale vždycky žilo v Máščině srdci jako krásná tajemná pohádka. A tu se z té pohádky náhle vynořili živí lidé, zaprášení a opálení, hovořící jejím rodným jazykem. Dva z nich, také ve vojenských blůzách a s lodičkami na hlavě, statní a světlovlásí, si všimli modrookého děvčátka se dvěma copánky. „Holčičko, ty jsi Ruska?“ zeptali se. „Ano,“ odpověděla Máša. „Nepřinesla bys nám vodu, jestli to nemáš domů daleko?“ „Je to tady hned vedle, pojdte k nám, tatínek vás moc rád uvidí!“

Mášin tatínek byl asi padesátiletý muž, v Rusku nebyl už čtvrt století a velmi se mu po něm stýskalo. Z hostů měl radost, nařídil ženě, aby snesla na stůl všechno, co doma měli. Za války se jim žilo těžko. Emigranti byli mnohdy sledováni gestapem a jejich rodina zvlášť. Mášin otec pracoval v továrně, kde se vyráběly granáty, které podezřele často nevybuchovaly. Ačkoli Ivan, jak se Mášin otec jmenoval, pracoval kvůli zdravotním problémům pouze jako hlídač, podezření padlo i na něj. Matka připravovala v kuchyni pohoštění, otec se zatím bavil s hosty, zdáli se být takoví veselí a něčemu se smáli...

Pak se najednou hosté i s otcem zvedli. Ve dveřích se ještě otočil a řekl Máše: „Jdu jenom na chvílku, hned se vrátím...“ Asi si myslel, že se vrátí i s návštěvníky, protože manželce, která stále ještě chystala v kuchyni pohoštění, nic neřekl. Byla to však

Vladyka Sergej Pražský s dětmi, kterým ukradli otce a starší bratry. Vpravo na fotografii Jelena Musatovova. (květen 1945, archiv Jeleny Musatovové)

poslední otcova slova. Už se nevrátil. Máša s maminkou marně čekaly s jídlem. Otce ani hostů se nedočkaly. Vyšly tedy na ulici a vyptávaly se sousedů i kolemjdoucích.

Nikdo však nikoho neviděl. Stále voněl šerík, vrabci bezstarostně cvrlikali a kdesi někdo zpíval a tančil za doprovodu ruské harmoniky... K večeru je sousedka „uklidnila“: nejsou jediná, komu se něco takového stalo, u nich v domě úplně stejným způsobem vylákali ven mladého, asi osmnáctiletého ruského studentíka. Poprosili ho, aby jim něco přeložil... A z Professorského domu, jak se říkalo budově postavené družstvem ruských vysokoškolských učitelů, takhle podobně odvedli skoro všechny muže, mladé i staré.

Mášina matka, taky Ruska, začala horečně pátrat a dotazovala se na sovětském velvyslanectví v Praze. Tam ji vyslechli, ale nechápavě krčili rameny, že prý jako představitel SSSR nedostali žádné instrukce týkající se pražských Rusů a že se nejspíš jedná o nějakou zločineckou bandu... Manželky, matky, děti a sestry

Praha v květnu 1945 (archiv Ivo Ptáka)

mužů, bratrů a synů, kteří byli takto zákeřně uneseni, zoufale pobíhaly po celé Praze v naději, že naleznou své blízké, a posléze vyčerpané marným pátráním a nejistotou upadaly do hluboké deprese.

Ještě téhož večera se Máša roznemohla. V noci blouznila z horečky a stále opakovala: „To já za to můžu! Já, já! Myslela jsem, že jsou hodní. Sama jsem je k nám přivedla!“ Nervový otřes Mášu navždycky poznamenal. Jenom hluboká víra v Boha a podpora znamenitého pravoslavného kněze, vladyky Sergije Pražského, jí pomohly zachovat si nejenom duševní zdraví, ale i lásku k lidem a soucit s jejich utrpením. Toho si Rusové, kteří ve dvacátých letech našli v Praze útočiště, užili po válce víc než dost.

Po únorových událostech v roce 1948, které se tehdy nazývaly revolucí a dnes komunistickým pučem, byly rodiny, jež dosud obývaly Profesorský dům, vystěhovány do zchátralých špelunek

Jelena Musatovová u hrobu vladky Dorofeje (Olšanské hřbitovy, 2010)

v okrajových čtvrtích a jejich původní byty, do nichž vložily své vlastní úspory, byly předány „vhodnějším osobám“. Říká se, že z původních obyvatel zůstala v domě jen rodina kněze Michaila Vasněcova, ale i jim nastěhovali do bytu velice nepřijemného nájemníka.

Manželka otce Michaila, mátuška Olga, se nervově zhroutila poté, co byl unesen i jejich syn. Nedokázala se smířit se ztrátou jediného dítěte, které si už nemladí manželé doslova vymodlili. Naprostá nejistota a žádné zprávy o synově osudu podlomily její kdysi pevné zdraví. Dříve činorodá a optimistická žena dlouhá léta psychicky strádala a předčasně zemřela.

O starého otce Michaila se starala mladá dívka Jelena Musatovová, jejíhož otce, podobně jako tatínka Máši, unesli agenti NKVD, kteří přišli do Prahy spolu s armádou. Z několika set mužů odvečených z Československa do Gulagu se domů téměř nikdo nevrátil.

Osmého května se v Praze slaví svátek osvobození. Zvlášť je to vidět na Olšanských hřbitovech. Pražané přinášejí květiny na hroby sovětských vojáků a nezapomínají ani na vlasovce, kteří padli v bojích o Prahu nebo byli zastřeleni pracovníky NKVD bezprostředně po skončení války.

A 13. května se na Olšanských hřbitovech koná vzpomínka na ruské i české Pražany, kteří byli v květnu 1945 odvezeni do sovětského Gulagu.

ŽIVOT V PASTI

česká sokolka v carském
a sovětském Rusku

Dvě poloviny jedné duše místo předmluvy .....

Podle osobních dokladů se jmenuje Olimpiada Andrejevna, ale příbuzní a blízcí přátelé jí i přes její důstojný věk stále oslovují dívčím jménem Lilja. Seznámila jsem se s ní na výstavě ruského malíře Rostislava Korjakina, otce mé velmi dobré známé, pracovnice Slovanské knihovny v Praze Taťjany Podhájecké (za svobodna Korjakinové). Mimochodem, oba její rodiče pocházejí ze smíšeného rusko-českého a česko-ruského manželství. Ona sama se cítí být Češkou stejně jako Ruskou a obě poloviny, tvořící její tělo a duši, spolu žijí v tiché symbióze a nehádají se, přestože je to občas těžké.

Česká sokolka Libuše v carském Rusku .....

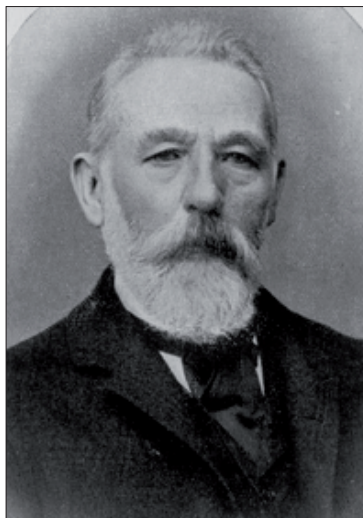
Chci zde však především vyprávět o její babičce Libuši a tetě Olimpiadě, tedy Lilje. Libuše (rusky Ljuba) byla česká sokolka. Pocházela z měšťanské rodiny, její matka Julie Štoková byla sestřenicí známého českého spisovatele a básníka Svatopluka Čecha, který měl rád Rusko a nejednou tam pobýval, nějakou dobu žil také v Tbilisi (tehdy Tiflis). Toto město se někdy nazývalo prvním „hnízdem“ ruských sokolů. Právě sem přijela Libuše v roce 1912 spolu se skupinou českých sokolů a sokolek, krásných mladých lidí, vyznačujících se silou těla i ducha.¹

1 České sokolské hnutí vzniklo v Praze z iniciativy Miroslava Tyrše 12. února 1862. Jeho cílem bylo pozvednout mravní úroveň národa prostřednictvím správné výchovy těla i ducha. Sokolská myšlenka výchovy lidí krásných ve všech ohledech rychle nabývá na popularitě i v Rusku. Už od r. 1907 jsou do Ruska zváni čeští sokolové (a sokolky) jako učitelé tělocviku. Především jsou to gymnasté. Hlavními rysy sokolského hnutí je apolitičnost a nestrannost, víra v Boha, láska k vlasti a osobní čestnost. Sokol si klade za cíl výchovu národa k fyzické zdatnosti, ale neusiluje o zlaté medaile a poháry. Je určen pro všechny bez rozdílu věku, včetně dětí a starců. Sokolské myšlenky zaujaly v Rusku například politika Petra Arkadževiče Stolypina nebo slavné spisovatele Lva Nikolajeviče Tolstého a Antona Pavloviče Čechova. Vždyť právě Čechov napsal, že „člověk má být celý krásný...“. Je zajímavé, že Sokol byl zakázán německými nacisty i komunisty, a to jak v SSSR, tak i v Československu. Teprve po pádu komunistického režimu došlo v obou zemích k jeho obnově.

V roce 1912 byla po všeslovanském sokolském sletu do Ruska pozvána skupina sokolů a sokolek, kteří měli působit jako učitelé tělocviku a trenéři. Mezi nimi byla i sedmnáctiletá talentovaná gymnastka Libuše Štoková. Nejprve měla celá skupina absolvovat přípravný kurz pro výuku tělocviku v Rusku, a především se naučit jazyk. Kurz se konal v Tbilisi, kde tehdy působil český pedagog Drbohlav, přítel Svatopluka Čecha, jehož sestřenice Julie byla matkou Libuše Štokové. Ta dala dceři při odjezdu do Ruska jeho adresu. Svatopluk Čech v té době už nežil, zemřel v Praze 28. února 1908 ve věku dvaadesáti let.

Rodina Drbohlavových přijala Libuši jako vlastní, poskytl jí ubytování ve svém domě a nabídla jí, aby u nich zůstala. Po absolvování kurzu však Libuše odjela do Rostova na Donu, bohatého a pěkného města, které bylo tehdy pokládáno za jižní metropoli Ruska. Tam začala vyučovat tělocvik na dívčím a chlapeckém gymnáziu, na obchodní škole v Senné ulici i soukromě v bohatých rodinách. Pro svoji přátelskou a optimistickou

Svatopluk Čech, bratr Liljina dědečka.

Liljina babička Julie – sestra Svatopluka Čecha (počátek 20. století)

povahu se brzy stala oblíbenou a snadno si získala přátele. Ti ji říkali Ljuba. Její přítelkyně Julja, která také učila na gymnáziu, ji jednou pozvala k sobě domů a seznámila ji se svým bratrem Dmitrijem Korjakinem. Ten sice nebyl sokol, ale obdivoval v té době módní gymnastická vystoupení...

Z Libuše Štokové se stává Ljubov Korjakinová .....

Libuše byla tehdy příjemně překvapena atmosférou v domě své přítelkyně. Nebyl tu sice žádný přepychový nábytek ani nic, co by svědčilo o bohatství majitelů, jak to byla zvyklá vídat v jiných bohatých rostovských domech. Zařízení však vypovídalo o vkusu a duchovní orientaci obyvatel domu.

Upoutalo ji obrovské zrcadlo ve velmi světlém, až stříbrně modrém pokoji, v němž se odrážel klavír, vedle něj elegantní

Libuše Štoková (1920)

notový stojan a ona, štíhlá hezká dívka s výrazným obočím. Podél stěn stály elegantní židle a křesílka. Pravděpodobně se tu často pořádaly domácí koncerty. Nehráli však jenom profesionální hudebníci, kteří tento pohostinný dům rádi navštěvovali, ale i pán domu, Dmitrij Korjakin, povoláním železniční inženýr. Julja patrně dobře znala svého bratra a vytušila, že se její česká přítelkyně brzy stane členkou rodiny. Dmitrij a Ljuba se skutečně zanedlouho vzali.

Mladí žili v Rostově, obklopeni přáteli a příbuznými. V roce 1918 se jim narodil syn,

kterému dali jméno Rostislav. V budoucnu se stane ruským malířem v Čechách, ačkoli v Rusku prožije pouhých pět let...

Říjnový převrat se na životě jižní ruské metropole zpočátku téměř neprojevil. Teprve počátkem dvacátých let vtrhli do poklidného domu Korjakinových rudí. Nenašli žádné cennosti, které by se daly ukrást, o to zuřivěji však rozbíjeli zrcadla, rozmlátili knihovnu, notový pult, bušili do klavíru, až to dunělo. Majitelům sice neublížili, ale vystěhovali je do jediné místnosti a většinu domu zabrali rudoarmějci. Všude zavládl zápach onučí a petroleje, který si vtírali do vlasů, aby se zbavili vši. Ve městě za začaly šířit nemoci, břišní a skvrnitý tyfus. Nakazila se celá rodina.

V té době, to už se psal rok 1922, dostala Libuše zprávu z Mezinárodního červeného kříže, že ji hledá její otec Ignác Štok. Rodina se začala chystat na cestu do Československa. Dmitrij však onemocněl krupózním zápallem plic. Léky nebyly a Dmitrij zanedlouho zemřel. Ještě před smrtí však Ljubě kladl na srdce, aby zachránila sebe i syna a co nejrychleji odjela do Čech, kam se i on původně chystal...

Mladé ženě se podařilo uniknout z Ruska sužovaného hladem a nemocemi a s pomocí Červeného kříže se vrátit do Čech. Usadila se spolu s malým synkem v poklidných Pardubicích, kde jí otec našel práci v sirotčinci. Práce s dětmi ji vždycky těšila, a navíc tak mohla mít nablízku i malého Rostíka. Děti, mezi nimiž bylo mnoho válečných sirotek dokonce i z Ruska, svou vychovatelku, která jim nahrazovala rodiče, milovaly.

A znovu zasáhl osud. Jednoho dne přišel do sirotčince muž se dvěma malými chlapci. Jmenoval se Andrej Timofejevič Jakovlev a byl to bývalý poručík carské armády, který se do Čech dostal během první světové války jako válečný zajatec a už tady zůstal. Časem se oženil, jeho česká manželka však brzy zemřela. Zůstal sám se dvěma malými chlapci, a proto se rozhodl umístit je na nějaký čas do sirotčince...

Druhé manželství, a opět česko-ruské .....

„Tak se moji rodiče tehdy seznámili,“ vypráví Libušina dcera z druhého manželství Lilja. „Brzy vytvořili rodinu, chlapce Andreje a Volođu si vzali k sobě. Spolu s Rostíkem tak už měli tři děti. V roce 1931 jsem se narodila já a později ještě moji mladší bratři Lev a Evžen. Měla jsem také starší sestřičku Libušku, ale ta umřela ještě jako dítě. A v roce 1943 zemřel i tatínek. Tenkrát jsme se velice trápili, ale později v pětáctýřicátém, když mnohé ruské muže odvěkli z Čech do gulagu, jsme měli dokonce radost, že se otec té hrůzy nedožil. Tehdy odvezli i mého staršího bratra Rostíka. V té době už pracoval spolu s dalšími umělci na výzdobě pravoslavného chrámu Zesnutí přesvaté Bohorodičky na Olšanech.

Jen jakousi šťastnou náhodou se stalo, že dobytčáky, ve kterých je odváželi, uvázly v Polsku. Asi měsíc strávil v zamřížovaném vagonu, ale pak se je podařilo vrátit zpátky do Čech. Říká se, že to byl jediný podobný případ. Bratr byl přesvědčen, že to byl zásah boží prozřetelnosti, a rozhodl se celý svůj další život zasvětit službě Bohu. Poté, co byla výzdoba chrámu na Olšanech dokončena, odjel do západních Čech, usadil se v Karlových Varech, kde začal zpívat v církevním sboru pravoslavného chrámu Petra a Pavla a později po řadu desetiletí sbor vedl. Současně maloval obrazy, většinou krajiny, které udivovaly svým ruským charakterem. Zvláště, vždyť v Rusku téměř nežil, až na několik málo let v nejranějším dětství...

Hlavně však v té době pracoval jako malíř porcelánu – karlovarský porcelán byl tehdy žádaný. Bratr žil v Karlových Varech až do konce života. Vychovával dceru Tatjanu.

Sokolka Libuše se svým druhým mužem Andrejem Jakovlevem a dětmi. Lilja sedí na otcových kolenou (Praha 1938).

Z Pardubic se naši přestěhovali do Německého (nyní Havlíčkova) Brodu, potom do Brna a v roce 1938 do Prahy, kde otec dostal práci a také tam bylo ruské gymnázium, kam jsem chodila. V roce 1945 se z gymnázia stala sovětská desetiletka. Chodila jsem tam pak ještě celý rok 1946. Tehdy tam studovaly i děti ze sovětských diplomatických rodin, například i děti samotného velvyslance Valeriana Zorina. Pamatuji se, jak odlišně se ve srovnání s námi chovali. Prozpěvovali neslušné častušky, a nebáli se dokonce parodovat sovětskou hymnu: „...Je svaz nerozborný, kde ve srabu žijem, všivý a hladový Sovětský svaz ...“ Mně, která jsem byla vychována k lásce a úctě ke všemu ruskému, a tedy i k sovětskému, to připadalo strašně rouhačské.

Tehdy jsme Rusům opravdu věřili. Chodili jsme na sovětské filmy, které ukazovaly skvělé lidi a krásný život. Pamatuji se, že film Poznali se v Moskvě jsme viděli několikrát. V Praze hostovali skvělí ruští herci, na jejich představeních bylo vždy plno, a i to nás utvrzovalo v pře-

svědčení, že Rusko je báječná země. Pro mou matku bylo Rusko nejlepší zemí a Rusové nejlepší lidé na světě. V roce 1947 se s konečnou platností rozhodla odjet do země svého prvního muže, do úžasného Rostova na Donu.

Naši známí Rusové se nám to snažili rozmluvit. Vždyť je tam hlad a zkáza, říkali. Ale ona se jen smála: *Prosím vás, jaký hlad, když nám sem Sovětský svaz posílá vagony obilí.*“ V Československu se tehdy skutečně sovětská pšenice dávala prasatům... A na Ukrajině zatím děti umíraly hlady...

„To jsme však zjistili bohužel příliš pozdě...“ povzdechla si při těch dávných vzpomínkách dnes už osmdesátiletá paní. Představila jsem si ji jako krásnou sedmnáctiletou dívku, která znala Rusko jenom z vyprávění své matky, zamilovala si neznámou vlast svého otce a důvěřivě se nechala přemluvit, aby tam odjela žít... A to se jim to snažili rozmluvit i starší bratři Rostislav, Andrej a Vladimír. Andrej a Voloda se za války dostali do koncentráku a od ruských zajatců se o Sovětském svazu dověděli hořkou pravdu. Lilja však poslouchala matku a věřila všemu, co jim vykládali na sovětském vyslanectví. Představitelé SSSR jim připadali úctyhodní a důvěryhodní, nevěděli rozdíl mezi pojmy ruský a sovětský. Slibovali jim krásnou budoucnost ve veliké zemi. Slibovali jim dobré bydlení, práci, studium, možnosti rozvíjet svůj talent.

Všechny Libušiny děti byly nadané, jak Rostislav Korjakin, tak i mladší Jakovlevovi, Lilja, Lev i Evžen. Lilja disponovala krásným altem, zpívala v církevním sboru v chrámu sv. Mikuláše, který vedla známá Ariadna Nikolajevna Ryžkovová. *„Byla moji první a bohužel i poslední učitelkou,“* vzpomíná dcera sokolky Libuše. Muzikální byli i mladší bratři. Ljova, tehdy ještě školák, chodil do baletu, a účastnil se už dokonce představení v Národním divadle. Nejmladší Žeňa hrál zas velmi dobře na kytaru.

„Náš otec dovedl hrát snad na všechny nástroje,“ vzpomíná Lilja, *„a nejmladší Žeňa byl celý po něm.“*

A tak se rodina, tedy matka s mladšími dětmi, rozhodla odjet do SSSR. Ne na čas, nýbrž natrvalo. Na ambasádě jim slavnostně předali sovětské průkazy a poblahopřáli jim, že se stali občany velké sovětské země. V Praze všechno prodali, nakoupili teplé věci, hlavně módní kožíšky do studené ruské zimy, dokoupili prádlo, nádobí...

Vezli s sebou celý vagon věcí. Jízdenku měli do Charkova. Právě tady jim slíbili dát byt, Libuši práci ve škole a později důchod, dětem možnost studovat...

Podobných rodin, které se rozhodly odjet do SSSR z lásky k velké zemi a s vírou v její neomezené možnosti, bylo více. Ve vlaku s nimi jelo ještě několik českých a česko-ruských rodin.

Tady musím poznamenat, že lidé, kteří podleli sovětské agitaci a vydali se do SSSR budovat nejspravedlivější společnost na světě, se našli i v pozdějších dobách.

„Jedou mladí na celinu...“ nebo „Vzhůru do mlhavých dálek...“, zpívalo se v padesátých letech.

Také nás tehdy inspirovaly podobné písně. I my jsme se rozhodli odjet na celinu z poměrně blahobytného Československa, se všemi svými věcmi a s malou dcerkou.

Vraťme se však do roku 1948.

První dojmy z nové domoviny – život v pasti.....

Všechny nadšence, kteří se do SSSR vypravili, nechali v Mukačevu vystoupit, aby je mohli „slavnostně uvítat“.

„Pamatuji se, jak mě ohromilo, co jsem spatřila na nádraží v Mukačevu. Sotva jsme vystoupili z vlaku, doslova se na nás nabalil chumel dětí. Byly vyhublé, oblečené do neuvěřitelně roztrhaných hadrů, bosé. Natahovaly k nám

hubené, dávnou nemyté ruce: Teta, dej nám chlebiček, aspoň kůrčičku! Máme hrozný hlad! Dej nám jíst! Matka tenkrát těsně před hranicemi koupila za poslední zbylé peníze housky a rohlíky. Naplnila jimi celý prádelní koš! Samozřejmě všechno rozdala těm hladovým dětem. Byl jich celý zástup. Ani jsme se jich nestihli zeptat, odkud jsou, kde bydlí. Náhle se ozvala policejní píšťalka a do dětí jako když střelí. Zůstali jsme tam stát sami s prázdným košem.

V Mukačevu nás všechny, kteří jsme přijeli z Československa, shromáždili v sále, kde už byly připravené stoly s pohoštěním. Vzpomínám si, jak jsem se zaradovala, když jsem na stolech zahlédla černé krajíčky. Myslela jsem si, že to je perník, a zatím to byl černý chléb. Nikdy předtím jsem ho neviděla...“

Změna trasy: Do Charkova nemůžete, jedte do Čupachovky ...

V Mukačevu všem nově příchozím sdělili, že jim změnili trasu. Libuši, bývalé gymnastce, trenérce, učitelce tělocviku a vychovatelce, bylo sděleno, že ji do Charkova nepustí. Němci prý natolik zničili město, že ji nemají kde ubytovat. Místo Charkova jí nabídli město Sumy. Město, celé utopené v zeleni, nebylo nijak zvlášť poničené a příchozím se zalíbilo. Na úřadě jim však oznámili, že pro ně nemají ve městě ubytování a že musí odjet do Čupachovky. Tam už prý na ně čekají a mají pro ně připravenou chalupu.

Vlakem se dalo dojet pouze do Achtyrky, nevelkého pěkného městečka v Sumské oblasti. Tady trať končila, do Čupachovky měl jezdit autobus. Tak se tehdy říkalo nákladákům, které měly na korbě lavice stlučené z prken a chráněné plachtou. Normální autobus by ani po tamějších cestách neprojel. Žádné asfaltky tam tehdy nevedly, jenom hluboce zbrzděné polní cesty. Půda je v Čupachovce a jejím okolí těžká, jílovitá, auta tam obvykle zapadnou a cestujícím nezbývá, než je z bahna vytahovat.

Tohle všechno se rodina dověděla hned po příjezdu do Achtyrky. Taky jim řekli, že se to místo tak jmenuje proto, že tam lidé čvachtají v blátě a název Čupachovka vlastně znamená zahnívajícím bahno. Samozřejmě i tam se dá žít. Jde o to jak. Vlastně to ani není skutečná vesnice. Dokonce i na vesnici je prostředí čistší a příjemnější. Tohle je jakési malé sídliště, je tam kolchoz a cukrovar, bydlí se v hliněných ubikacích se společnou chodbou a kuchyní.

Na řepných polích pracují lidé jako nevolníci: každý dostane přidělený úsek, který musí chtít nechtít obhospodařovat. Za to jim píšou čárky a možná dostanou peníze, případně naturálie. A možná taky ne...

„Jak to matka slyšela, okamžitě běžela za přednostou stanice a že pojedeme zpátky do Čech! Ten však jenom krčil rameny: kdo myslíte, že vás tam pustí? Jednou jste sovětští občané a ti si nemůžou jen tak odjet. Teprve teď jí patrně došlo, co provedla, kam to vlastně přivezla děti. Dostala skutečný hysterický záchvat. Nikdy předtím jsem ji takovou nezažila... Tloukla hlavou o zeď a křičela, že se zabije. Kluci řvali jako pomínutí. Vzpomínám si, že jsem jí řekla, ať s tím ještě počká, že zkusím sehnat nějakou pomoc. Vyběhla jsem s pláčem z nádraží, jdu městem a sama nevím kam. Sluníčko svítí, řeka se třpytí, kohouti kokrhají. Každý, koho potkám, na mě udiveně zírá. Byla jsem úplně jinak oblečená, na sobě módní plášť, klobouček... Jeden z kolemjdoucích, podle vzhledu dělník, mě zastavil: ‚Taková mladá, hezká, ty budeš asi herečka, no tak pročpak brečíš?‘ Tak jsem mu všechno vypověděla. Vyslechl mě a povídá: ‚Běž, holka, za poslancem. Je to hodný člověk, válečný veterán. Ten ti pomůže.‘ A ukázal mi, kam mám jít.

Na toho poslance nikdy nezapomenu. Na první pohled mi připadal nevzhledný, ale z unaveného obličej se dívaly pozorné, laskavé oči. Přijal mě a vyslechl, dal mi napít vody, abych se uklidnila. ‚No, pěkně vás ta vaše nová vlast uvítala, jen co je pravda,‘ povídá. Pak zvedl telefon, někomu zavolal a na něčem se domlouval. Nato

se ke mně otočil a řekl, abych šla na městský výbor za předsedou. Že prý nám dají ubytování. Zvedla jsem se a utíkám na výbor. A víte co? Jméno toho hodného člověka jsem si nezapamatovala, ale toho druhého, tlustého, s nařvanou tlamou, to jsem si zapamatovala, jmenoval se Chilčenko. ‚Co si o sobě myslíte!? Myslíte si, že když jste žili v Praze, dostanete byt přímo v Achtyrce? Nemáme byty pro svoje lidi. Máte nařízeno jet do Čupachovky, tak tam koukejte jet!‘ Tak běžím znovu za poslancem. Popadl telefon a přímo zařval do sluchátka: ‚Chilčenko, co jsem řekl! ...Okamžitě!‘ Ještě ten den nás ubytovali a přivezli nám i všechny naše věci.“

„Díky Pánubohu a šťastné náhodě jsme zůstali v Achtyrce“ .....

V Achtyrce tehdy skutečně nebyly žádné byty. Rodinu z Prahy ubytovali ve dvou malých kancelářích městského úřadu, který se měl právě stěhovat jinam. Prozatím přenesli všechny stoly a skříně do zbylé velké místnosti a i tu později předali pražské rodině...

„Lidé, kteří nám pomáhali se stěhováním, byli u vytržení, jaké to máme štěstí, že jsme dostali takový přepychový byt, ale já jsem byla z Prahy zvyklá přece jenom na jiné podmínky a tady mi to přišlo dost divoké. Na záchod jsme museli chodit ven, tam stála polorozpadlá kadibudka, stlučená ze ztrouchnivělých prken, na dveřích nápis M a Ž. Použila jsem ji, když už opravdu nebylo zbytí, a musela jsem si při tom zacpat nos. Byl to pro mě šok. Moje reakce nejspíš stěhováky udivila, ale hned na druhý den nám stloukli úplně novou budku, a dokonce ji i natřeli... Řekli nám, že je výhradně pro nás, přidělali i zámek a slavnostně nám předali velikánský těžký klíč. Hned se nám zlepšila nálada...“